

Atvērtā izstāde „Jānis Cimze Vidzemē un Eiropā. Skolotājam un komponistam 200”

Cēsu Vēstures un mākslas muzejā Jaunajā pilī
Bēniņu izstāžu zālē

I z s t ā d e

Jānis Cimze Vidzemē un Eiropā. Skolotājam un komponistam 200

Cēsu Kultūras un Tūrisma centrs ielūdz Jūs uz Jāņa Cimzes
200 gadu atceres pasākumu 2014. gada 16. aprīlī plkst. 14.00

Izstādes prezentācija un jauni pētījumi
Jāņa Cimzes mantojuma apzināšanā

Veltījuma koncerts Jāņa Cimzes divsimtgadei
„Tautas dziesma toreiz un tagad”

Alfrēda Kalniņa Cēsu mūzikas vidusskolas audzēkņu izpildījumā.

Izstāde Cēsu Jaunajā pilī veidota, atzīmējot mūsu novadnieka Jāņa Cimzes 200 gadu jubileju. Izstāde veidota, atzīmējot mūsu novadnieka, izcilā latviešu skolotāja un kora kultūras pamatlicēja Jāņa Cimzes 200 gadu atceri. Jānis Cimze latviešu skolu vēsturē ir legendāra personība, kurš no pamatiem veidoja pirmo draudzes skolotāju sagatavošanu Vidzemē. Savā 42 gadus ilgā pedagoga darbā, vadot Vidzemes draudzes skolotāju semināru Valmierā, vēlāk Valkā izskolojis pāri par 500 tautskolotājus, tostarp vairāk kā 110 ar Cēsīm un novadu saistītus skolotājus, mācītājus, ērgelniekus un kordirigentus. Vairāk kā 100 semināristu nāca no Vidzemes igauņu novadiem, kuru loma 19. gs. igauņu nacionālajā atmodā nav pārvērtējama. Pedagoga un komponista Jāņa Cimzes jubileja iekļauta UNESCO 2014. gada starptautiski nozīmīgo piemiņas dienu kalendārā.

Vērtīgu ieskatu Jāņa Cimzes dzimtas vēsturē un izpratnē sniedz izstādē apskatāmie Raunas draudzes vairāk kā 200 gadus seni dokumenti ar ierakstiem par Jāņa Cimzes piedzimšanu un pirmo skološanos tepat blakus kaimiņu pagastā Raunā. Savukārt visai garu ceļu no Vācijas uz izstādes ekspozīciju šogad mērojusi 19. gadsimta porcelāna krūzīte un gravīra ar Veisenfelsas skatu Saksijas zemē, kur skolotāja un pedagoga izglītību pie Eiropā pazīstamiem pedagogiem apguva Jānis Cimze.

Īpašas relikvijas ir izstādē apskatāmie ar Jāņa Cimzes roku rakstītie semināra beidzēju atestāti un atzīmju lapas, tostarp arī Latvijas Valsts himnas autora, semināra V kursa audzēkņa Baumaņa Kārļa semināra beigšanas atestāts 1856. gadā.

Cēsu muzeja krājuma 19. gadsimta dokumentu kolekcijas viena no izcilākajām pērlēm ir pirmā profesionālā latviešu fotogrāfa, semināra IX kursa audzēkņa Kārļa Andersona dokumenti, kuru vidū tādi unikāli izstādē apskatāmi manuskripti kā Jāņa Cimzes rakstītās vēstules un paša Kārļa Andersona semināra laika pieraksti.

Jānis Cimze teicis, ka „skolotājam jārūpējas par to, lai sēkla, ko viņš skolā sējis, nenīkuļotu, nepanīktu, bet uzdīgtu un nestu augļus”. Par to, kādus augļus turpmāko gadu gaitā pēc semināra beigšanas deva viņa audzēkņi, stāsta izstādē apskatāmā personību galerija, kuru nopelnu pūrā ir gan skolu mācību grāmatu, literāru sacerējumu, dzejas un prozas darbu sarakstīšana un izdošana, Eiropā un pasaulē pazīstamu klasiķu darbu tulkojumi, dziedāšanas biedrību un koru dibināšana, skolotāju sapulču un konferenču tradīciju veidošana.

Dziesma un skolotājs. Tie kopš Cimzes Vidzemes skolotāju semināra izveides ir nedalāmi jēdzieni. Jāņa Cimzes audzēkņi gan latviešu, gan igauņu atmodas pirmsākumos ar saviem koriem veidoja kopkora pamatu Pirmajos Vispārējos dziesmu svētkos. Skolotāji bija gan dziedātāji, gan diriģenti, gan dziesmu vācēji un apdarinātāji. No 1872. līdz 1884. gadam iznāca Jāņa Cimzes „Dziesmu rotu” astoņi krājumi, kuri visi ir apskatāmi izstādē. Kā īpašu dārgumu Jāņa Cimzes jubilejas gadā esam eksponējuši pirmo trīs latviešu dziesmu svētku relikvijas – I Vispārējo latviešu dziesmu svētku Rīgā 1873. gadā repertuāra dziesmu grāmatu – Dikļu kora diriģenta cimzieša Heinriha Šmita eksemplāru, Lielo sudraba liru, kuru kā pirmo godalgu II Vispārējos latviešu dziesmu svētkos izcīnīja Vietalvas dziedāšanas biedrības koris semināra IX kursa audzēkņa, skolotāja un diriģenta Jura Kalniņa vadībā 1880. gadā un III Vispārējo dziesmu svētku piemiņas lakatiņu no 1888. gada.

Izstādi papildina arī audio-vizuālie materiāli ar atmiņu stāstiem par mācību norisi Vidzemes draudzes skolotāju seminārā un pašu Jāni Cimzi, kā arī videofilma par latviešu dziedāšanas tradīcijām un „ceļu” uz dziesmu svētkiem. Savukārt iejusties 19. gadsimta latviešu skolas mācību procesā palīdzēs praktiska darbošanās improvizētā klases telpā izstādes centrā.

Izstādes veidotāji saka lielu paldies kolēģiem no Rakstniecības un mūzikas muzeja, Valmieras, Valkas, Madonas, Turaidas, Limbažu un Pāles muzejiem par atbalstu, palīdzību un ieinteresētību Jāņa Cimzes 200 gadu jubilejas izstādes veidošanā Cēsu muzejā!

Izstādē izmantoti materiāli arī no Latvijas Valsts Vēstures arhīva, Latvijas Nacionālās bibliotēkas, LU Akadēmiskās bibliotēkas, Rīgas Latviešu biedrības, Straupes evaņģēliski luteriskās draudzes, Valmieras vājdzirdīgo bērnu internātvidusskolas – attīstības centra muzeja un privātpersonu kolekcijām.

Informāciju sagatavoja:

Vija Rozentāle,

Cēsu Vēstures un mākslas muzeja

galvenā speciāliste izstāžu un ekspozīciju darbā